

Sygn. akt III AUa 715/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 listopada 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący sędzia Krzysztof Szewczak (spr.)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 3 listopada 2021 r. w L.

sprawy W. K. (1)

przeciwko Prezesowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Likwidatorowi Funduszu Alimentacyjnego

o umorzenie należności likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego

na skutek apelacji W. K. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 13 lipca 2021 r. sygn. akt VIII U 3619/19

I. zmienia zaskarżony wyrok w pkt II w ten sposób, że przyznane tam koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu podwyższa do kwoty 1 800 (jeden tysiąc osiemset) złotych;

II. w pozostałej części oddala apelację;

III. przyznaje adwokat N. R. od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Lublinie) kwotę 1 350 (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu W. K. (1) w postępowaniu apelacyjnym.

III AUa 715/21

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 6 sierpnia 2019 r., nr (...) Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – Likwidator Funduszu Alimentacyjnego, odmówił W. K. (1) umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z tego funduszu oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 4 000 zł. Organ rentowy ustalając sytuację rodzinną oraz zdrowotną wnioskodawcy wskazał, że legitymuje się on orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS z dnia 17 września 2018 r. o częściowej niezdolności do pracy na okres do dnia 30 września 2021 r. Rentę wnioskodawca otrzymuje w wysokości 793,14 zł netto. Z pisma Miejskiego Ośrodka (...) w L. z dnia 5 marca 2019 r. wynika, że aktualnie wnioskodawca korzysta z pomocy w ramach Programu Operacyjnego (...). Ostatnią pomoc, w formie świadczenia pieniężnego na zakup żywności w kwocie 150 zł miał przyznaną w kwietniu 2017 r. Wnioskodawca nie posiada składników mienia ruchomego, a stale, miesięcznie ponosi opłaty eksploatacyjne (440 zł) oraz koszty leczenia (20 zł). Zdaniem organu rentowego, w przypadku wnioskodawcy nie zachodzą szczególnie uzasadnione przesłanki, które pozwalałyby na umorzenie należności wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego.

W odwołaniu od tej decyzji W. K. (1) domagał się jej zmiany poprzez umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego. Podniósł przy tym, że utrzymuje się z renty w wysokości 770 zł, ma na utrzymaniu uczącą się córkę. Opłaty za mieszkanie, prąd i lekarstwa pochłaniają mu wszystkie dochody, co sprawia, że musi pożyczać. Leczy się u kardiologa, gastrologa, ortopedy i psychiatry.

W odpowiedzi na odwołanie Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – Likwidator Funduszu Alimentacyjnego wniósł o oddalenie odwołania i wywoził jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Kolejną decyzją z dnia 23 kwietnia 2020 r. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – Likwidator Funduszu Alimentacyjnego zmienił decyzję z dnia 19 kwietnia 2019 r. w ten sposób, że wydłużył wcześniej ustalony harmonogram spłaty i wyznaczył warunki dalszej spłaty należności objętych ostatnią ratą. Pozostała do spłaty kwota 3 857,60 zł została rozłożona na 12 rat, w tym 11 rat w wysokości po 130 zł, a 12 rata w wysokości 2 427,60 zł.

W odwołaniu od tej ostatniej decyzji W. K. (1) domagał się jej uchylecia do czasu uprawomocnienia się wyroku wydanego w sprawie z odwołania od decyzji z dnia 6 sierpnia 2019 r.

W odpowiedzi na odwołanie Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – Likwidator Funduszu Alimentacyjnego wniósł o oddalenie odwołania od decyzji z dnia 23 kwietnia 2020 r.

Postanowieniem z dnia 7 września 2020 r. sprawy z obu w/w odwołań zostały połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Wyrokiem z dnia 13 lipca 2021 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołania oraz przyznał adwokat N. R. od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Lublinie) kwotę 360 zł powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu W. K. (1).

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd I instancji ustalił, że W. K. (1) urodził się w dniu (...) Wyrokiem z dnia 26 września 2006 r. Sąd Okręgowy w Lublinie orzekł separację małżeństwa W. i W. K. (1) bez orzekania o winie, miejsce zamieszkania małoletnich dzieci P. i D. ustalił przy W. K. (2), a małoletniego K. przy W. K. (1). Zasadzono również alimenty od W. K. (1) na rzecz małoletnich P. i D. K. po 180 zł miesięcznie i utrzymano w mocy alimenty zasądzone przez Sąd Rejonowy w Lublinie wyrokiem wydanym w sprawie sygn. akt (...) od W. K. (2) na rzecz K. K. (2) w kwotach po 180 zł miesięcznie.

Wnioskodawca nie wywiązywał się z nałożonego obowiązku alimentacyjnego, dlatego też Zakład Ubezpieczeń Społecznych wypłacał na rzecz dzieci świadczenia z funduszu alimentacyjnego.

Decyzją z dnia 8 grudnia 2017 r. organ rentowy odmówił wnioskodawcy umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego w kwocie 4 000 zł. Odwołanie W. K. (1) od tej decyzji Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił wyrokiem z dnia 4 września 2018 r., sygn. akt (...). Apelację wnioskodawcy od tego wyroku Sąd Apelacyjny w Lublinie oddalił wyrokiem z dnia 9 maja 2019 r., sygn. akt (...).

Zaskarżoną decyzją z dnia 6 sierpnia 2019 r. organ rentowy ponownie odmówił umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 4 000 zł.

Zadłużenie W. K. (1) wobec likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego jest egzekwowane przez J. P. – komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie.

Decyzją z dnia 23 kwietnia 2020 r. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – Likwidator Funduszu Alimentacyjnego zmienił decyzję z dnia 19 kwietnia 2019 r. w ten sposób, że wydłużył wcześniej ustalony harmonogram spłaty i wyznaczył warunki dalszej spłaty należności objętych ostatnią ratą. Pozostała do spłaty kwota 3 857,60 zł została rozłożona na 12 rat, w tym 11 rat w wysokości po 130 zł, a 12 rata w wysokości 2 427,60 zł.

W. K. (1) utrzymuje się z renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy w wysokości 793,14 zł netto miesięcznie. Złożył wniosek o prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. ZUS wydał negatywną decyzję, od której wnioskodawca złożył odwołanie do Sądu Okręgowego w Lublinie (aktualnie sprawa jest w toku). W. K. (1) złożył ponadto wniosek o emeryturę. Wniosek ten nie został jeszcze przez ZUS rozpoznany. Wnioskodawca zamieszkuje w mieszkaniu spółdzielczym o powierzchni (...)m², nie posiada nadto żadnego majątku. Aktualnie nie ma nikogo na utrzymaniu, gdyż jego dzieci są już dorosłe i samodzielne. Z żoną jest w separacji, nie zamieszkują wspólnie. Wnioskodawca ponosi wydatki związane z opłatą czynszu (około 500 zł miesięcznie), opłatą za energię elektryczną (około 100 zł co drugi miesiąc), opłatami za lekarstwa i media (około 150 zł miesięcznie), ratą pożyczki (około 100 zł miesięcznie) i spłatą należności wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego (około 100 zł miesięcznie). W. K. (1) leczy się z uwagi na przewlekły zespół bólowy kręgosłupa, zmiany zwyrodnieniowe i dyskopatyczne, a także przewlekłe zapalenie trzustki. Z uwagi na zaćmę korową jądrową oka prawego dokonano u niego w dniu 1 września 2020 r. fakoemulsyfikacji i wszczęcia soczewki oka prawego. Wnioskodawca ponadto leczy się u kardiologa, neurologa oraz psychiatry.

Sąd Okręgowy poniósł, że powyższy stan faktyczny w sprawie był bezsporny i został ustalony na podstawie dowodów z dokumentów oraz zeznań wnioskodawcy.

Sąd I instancji obdarzył wiarą zeznania W. K. (1) w części, w której opisał swój stan zdrowia, źródła utrzymania, wysokość osiąganych dochodów, posiadany majątek oraz ponoszone koszty, gdyż nie były one kwestionowane przez pozwany organ rentowy. Dowody z dokumentów zostały uznane za wiarygodne, nie były kwestionowane przez strony, a okoliczności nimi stwierdzone nie były sporne.

Sąd Okręgowy przechodząc do oceny prawnej przedstawionego wyżej, bezspornego stanu faktycznego, podniósł, że W. K. (1) skorzystał już wcześniej z uprawnienia przewidzianego w art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz.U. 2020 r., poz. 111), zgodnie z którym w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu, ponieważ zgodnie z zaskarżoną decyzją z dnia 23 kwietnia 2020 r., pozostała do spłaty należność likwidowanego funduszu alimentacyjnego w wysokości 3 857,60 zł rozłożono na 12 rat, w tym 11 rat w wysokościach po 130 zł, a 12 ratę w wysokości 2 427,60 zł.

Sąd I instancji zauważył, że wnioskodawca wnosząc odwołanie od decyzji z dnia 23 kwietnia 2020 r. tak naprawdę domagał się tego samego, co w odwołaniu od decyzji z dnia 6 sierpnia 2019 r., czyli umorzenia należności, które jeszcze posiada względem likwidowanego funduszu alimentacyjnego. Warunkiem koniecznym umorzenia należności wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego, na podstawie powołanego wyżej przepisu, jest wystąpienie szczególnie uzasadnionego przypadku związanego z sytuacją zdrowotną lub rodzinną dłużnika.

Wskazany przez ustawodawcę „szczególnie uzasadniony przypadek” nie zawiera definicji legalnej w ustawie o świadczeniach rodzinnych. Nie funkcjonuje również na gruncie przepisów innych ustaw, co oznacza, że jest to zwrot niedookreślony, który należy badać w odniesieniu do indywidualnego przypadku, z uwzględnieniem wszystkich towarzyszących mu okoliczności. Zgodnie z powszechnie przyjętymi poglądami dla stwierdzenia szczególnie uzasadnionego przypadku pozwalającego na umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego nie jest wystarczające ustalenie, że zobowiązany aktualnie nie posiada środków utrzymania, ale konieczna jest także ocena, czy przy uwzględnieniu jego wieku, stanu rodzinnego, kwalifikacji zawodowych oraz rokowań zdrowotnych nie będzie w stanie również w przyszłości spłacać tych należności bez narażania siebie i swojej rodziny na pozbawienie możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych. Osoba, na której ciąży obowiązek lub zaległości alimentacyjne nie powinna być więc w całości zwolniona z tych zobowiązań, jeżeli ma jakiegokolwiek realne możliwości choćby częściowej lub rozłożonej w czasie spłaty długów alimentacyjnych. Szczególnie uzasadnione przypadki muszą mieć charakter wyjątkowy, losowy lub nietypowy i prowadzić do sytuacji, w której zobowiązany nie jest w stanie na bieżąco spłacać

swoich należności, a nadto nie ma perspektywy poprawy i zmiany tej sytuacji. Umorzenie należności jest więc zastrzeżone dla sytuacji szczególnie drastycznych, gdy ze względu na wiek, stan zdrowia, inne względy społeczne czy znikome źródło przychodów, nie jest realnie możliwe wywiązanie się z zobowiązania wobec organu rentowego. Regułą jest bowiem egzekucja tych należności, podczas gdy umorzenie może nastąpić jedynie wyjątkowo. Sąd rozpoznający sprawę z odwołania od decyzji odmawiającej umorzenia należności wobec funduszu powinien zatem wziąć pod uwagę całokształt okoliczności i ustalić, czy sytuacja zdrowotna lub rodzinna stanowi okoliczność szczególnie uzasadnioną (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 27 kwietnia 2016 r., III AUa 55/16 – LEX nr 2050463; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 26 października 2017 r., III AUa 596/17 – LEX nr 2412839 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 21 marca 2018 r., III AUa 817/17 – LEX nr 2472476).

Sąd I instancji podniósł, że z ustaleń dokonanych w sprawie niniejszej wynika, iż sytuacja zdrowotna i materialna W. K. (1) jest trudna. Wnioskodawca utrzymuje się jedynie z niewysokiej renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Zdaniem Sądu Okręgowego, nie pozwala to jednak na uznanie, że zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności, które przemawiałyby za umorzeniem przedmiotowych należności.

Za taką okoliczność nie może być uznana trudna sytuacja materialna wnioskodawcy, ponieważ jest to okoliczność dotycząca prawie wszystkich dłużników alimentacyjnych. Faktem jest, że nie ma on obecnie żadnej możliwości dokonania jednorazowej spłaty zadłużenia, jednakże z decyzji z dnia 23 kwietnia 2020 r. wynika, iż wpłaty dokonywane w toku egzekucji przedmiotowych należności pozwoliły na zmniejszenie zadłużenia, co oznacza, że wnioskodawcy jest w stanie w ratach, sukcesywnie regulować należności tym bardziej, że złożył wniosek o emeryturę, a zatem będzie miał źródło dochodu, które będzie prawdopodobnie wyższe niż renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy.

Sąd Okręgowy powołał się również na pogląd wyrażony w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 12 stycznia 2016 r., III AUa 300/15 (LEX nr 1993255), że przesłanki umorzenia należności na rzecz funduszu alimentacyjnego nie wyczerpuje sam fakt, iż zadłużenie jest większe niż możliwości zarobkowe i majątkowe zobowiązanego do alimentacji.

Sąd Okręgowy uznał, że sytuacji wnioskodawcy nie można uznać za szczególnie uzasadniony przypadek, warunkujący umorzeniem należności wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego i w związku z tym oddalił oba odwołania.

O zwrocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej W. K. (1) z urzędu, Sąd Okręgowy, mając na uwadze wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19 (Dz.U. 2020 r., poz. 769), orzekł na podstawie § 9 ust. 2 w związku z § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015 r., poz. 1800 ze zm.) oraz § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz.U. 2019 r., poz. 18). Sąd I instancji wziął nadto pod uwagę, że sprawy z odwołań od dwóch w/w decyzji zostały połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Apelację od tego wyroku wniósł W. K. (1). Zaskarżając wyrok Sądu I instancji w całości apelant zarzucił mu:

1/ naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów przeprowadzonych w sprawie oraz poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, w tym dokumentacji medycznej wnioskodawcy, co skutkowało uznaniem, że W. K. (1) jest w stanie spłacać należność wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego, podczas gdy jego sytuacja jest dramatyczna, bowiem stan zdrowia, sytuacja finansowa i osobista uniemożliwia mu regulowanie zadłużenia;

2/ naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

a/ art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych poprzez jego niezastosowanie i uznanie, że nie było podstaw do umorzenia wnioskodawcy należności likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością

funduszu, podczas gdy apelant spełnia przesłanki do umorzenia tych należności zgodnie w w/w przepisem, bowiem w jego przypadku występuje szczególnie uzasadniony przypadek związany z sytuacją zdrowotną i osobistą, który winien skutkować umorzeniem należności likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego;

b/ § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie poprzez błędne zastosowanie i zasądzenie od Skarbu Państwa kwoty 360 zł (powiększonej o należny podatek od towarów i usług) tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną wnioskodawcy z urzędu, podczas gdy w sprawie niniejszej Sąd I instancji winien zastosować § 2 tego rozporządzenia i zasądzić na rzecz pełnomocnika koszty za każdą sprawę, mając na uwadze wartość przedmiotu sporu w każdej z nich, powiększone o należy podatek VAT na podstawie § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r.

W konsekwencji tych zarzutów apelant wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt I i poprzedzających go decyzji Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – Likwidatora Funduszu Alimentacyjnego poprzez umorzenie w całości należności W. K. (1) wobec likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w pkt I i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Apelant wnosił nadto o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt II poprzez zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika ustanowionego z urzędu kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu W. K. (1), powiększonych o należny podatek od towarów i usług, z uwzględnieniem przy tym wartości przedmiotu sporu oraz faktu, że dwie sprawy zostały połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia. W apelacji został również zamieszczony wniosek o zasądzenie na rzecz pełnomocnika wnioskodawcy ustanowionego z urzędu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu wnioskodawcy w postępowaniu przed Sądem II instancji, powiększonych o należny podatek od towarów i usług, których wysokość zostanie ustalona zgodnie z powyższymi regulami. Jednocześnie pełnomocnik apelanta oświadczył, że koszty te nie zostały dotychczas uiszczone w całości ani w części. Z ostrożności apelant wnosił, w razie nieuwzględnienia apelacji, o nieobciążanie go kosztami procesu za II instancję z uwagi na trudną sytuację zdrowotną i majątkową.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja w części dotyczącej rozstrzygnięcia o istocie sprawy nie zasługiwała na uwzględnienie, ponieważ nie zostały w niej przedstawione zarzuty skutkujące zmianą lub uchyleniem zaskarżonego wyroku w pkt I. Z kolei w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej W. K. (1) z urzędu apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne, zarówno poczynione przez Sąd I instancji ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, a dotyczące rozstrzygnięcia co do istoty sprawy (pkt I zaskarżonego wyroku), czyniąc je, stosownie do art. 387 § 2¹ k.p.c., podstawą własnego rozstrzygnięcia, wobec czego zbędne jest ponowne ich przedstawianie.

W pierwszej kolejności należy się odnieść do zarzutów apelacji odnoszących do zawartego w pkt I rozstrzygnięcia co do istoty sprawy.

Jako pierwszy został przedstawiony w apelacji zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., czego wnioskodawca upatrywał w dokonaniu przez Sąd I instancji dowolnej oceny dowodów, a także w braku wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, w tym dokumentacji medycznej wnioskodawcy, co skutkowało uznaniem, że W. K. (1) jest w stanie spłacać należność wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego, podczas gdy jego sytuacja jest dramatyczna, bowiem stan zdrowia, sytuacja finansowa i osobista uniemożliwia mu regulowanie zadłużenia. Zarzut ten nie mógł być uznany za trafny. Należy podkreślić, że skuteczne postawienie zarzutu naruszenia ostatnio powołanego przepisu wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, bowiem jedynie to może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu, chyba że strona jednocześnie wykaże, iż ocena dowodów przyjęta przez sąd za podstawę

rozstrzygnięcia przekracza granice swobodnej oceny dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 kwietnia 2000 r., V CKN 17/00 – OSNC 2000, nr 10, poz. 189 oraz z dnia 5 sierpnia 1999 r., II UKN 76/99 – OSNP 2000, nr 19, poz. 732). Należy zauważyć, że przeprowadzone przez Sąd I instancji dowody, w tym dowody powołane w apelacji, zostały uznane przez ten Sąd za wiarygodne i stały się podstawą dokonania ustaleń faktycznych. Pewnym okolicznościom wynikającym z dowodów z dokumentów oraz zeznań samego wnioskodawcy Sąd I instancji przypisał jednak inne znaczenie prawne od oczekiwanego przez apelanta. Dokonanie przez samego wnioskodawcę oceny jego sytuacji zdrowotnej, rodzinnej oraz materialnej nie było wiążące dla Sądu Okręgowego, który był zobowiązany do samodzielnego ustalenia, czy zaistniał „szczególnie uzasadniony przypadek” w rozumieniu art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz.U. 2020 r., poz. 111 ze zm.), pozwalający na umorzenie należności W. K. (1) wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego.

Sąd I instancji, wbrew odmiennemu zapatrywaniu wyrażonemu w apelacji, dokonał właściwej wykładni art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz.U. 2020 r., poz. 111 ze zm.) powołując się przy tym na bogate orzecznictwo sądów apelacyjnych oraz szczegółowo odnosząc się do wielokrotnie interpretowanego w judykaturze pojęcia "szczególnie uzasadnionych przypadków związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu". Sąd Apelacyjny w pełni podziela wykładnię tego przepisu przedstawioną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

W tym miejscu należy z całą mocą podkreślić, że regułą jest egzekwowanie należności od dłużników alimentacyjnych, natomiast umorzenie należności może nastąpić tylko w szczególnie uzasadnionych wypadkach rozumianych jako sytuacje nadzwyczajne, wyjątkowe, nietypowe (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2010 r., I UK 119/10 – LEX nr 686798). Jak trafnie zauważył Sąd Okręgowy, do przyjęcia, że zachodzi "szczególnie uzasadniony przypadek" w rozumieniu art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych, pozwalający na umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego, nie wystarcza ustalenie, że zobowiązany aktualnie posiada bardzo ograniczone środki utrzymania, ale konieczna jest także ocena, iż przy uwzględnieniu jego wieku, stanu rodzinnego, kwalifikacji zawodowych oraz rokowań zdrowotnych nie będzie on w stanie również w przyszłości spłacać tych należności bez narażania siebie i swojej rodziny na pozbawienie możliwości zaspakajania podstawowych potrzeb życiowych. Przesłanki do umorzenia należności na rzecz funduszu alimentacyjnego nie wyczerpuje również sam fakt, iż zadłużenie jest większe niż możliwości zarobkowe i majątkowe zobowiązanego do alimentacji, co prowadzi do niemożliwości zaspokojenia podstawowych jego potrzeb bytowych. Niewielkie dochody, a często nawet ich brak i związana z tym trudna sytuacja materialna jest bowiem okolicznością dotyczącą wszystkich dłużników alimentacyjnych, gdyż uruchomienie funduszu alimentacyjnego następowało tylko wówczas, gdy dłużnik nie miał majątku ani dochodów podlegających egzekucji.

Odnosząc te uwagi do sytuacji W. K. (1) należało uznać, że nie zachodzi „szczególnie uzasadniony przypadek”, o którym mowa w art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych, co prawidłowo przyjął Sąd I instancji. Schorzenia, na które on cierpi z pewnością powodują pewne ograniczenia w zarabkowaniu oraz codziennym funkcjonowaniu, jednakże należy mieć na uwadze, że w toku postępowania przed Sądem I instancji apelant skierował do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wnioski o emeryturę. Jak trafnie zauważył Sąd Okręgowy, emerytura powinna znacznie polepszyć jego sytuację materialną, ponieważ będzie ona z pewnością świadczeniem wyższym od ostatnio pobieranej przez wnioskodawcę renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Pozwoli mu to na ratalną spłatę należności wobec likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego z mniejszym obciążeniem finansowym niż dotychczas.

Apelant nie wykazał, że w ostatnim okresie zaszły w jego życiu istotne zmiany związane z nagłym pogorszeniem się jego sytuacji zdrowotnej lub materialnej, natomiast „szczególnie uzasadnione przypadki” w rozumieniu art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych to – niezależne od zobowiązanego alimentacyjnie – sytuacje losowe lub nadzwyczajne, które sprawiają, że nie jest on w stanie na bieżąco, ani w dającej się przewidzieć perspektywie, regulować obarczających go zaległości alimentacyjnych bez uszczerbku dla jego zdrowia oraz naruszenia istotnych dóbr najbliższych członków jego rodziny, a nadto nie ma perspektywy poprawy i zmiany tej sytuacji. Alimentacyjnie zobowiązany, który posiada realne możliwości choćby częściowej lub rozłożonej w czasie spłaty długów alimentacyjnych, nie powinien być premiowany umorzeniem należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z

tytułu biernej postawy lub bezzasadnego oczekiwania, że jego długi alimentacyjne zostaną umorzone kosztem stron lub innych uczestników systemu ubezpieczeń społecznych z uszczupleniem funduszy tego systemu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2018 r., I UK 293/17 – LEX nr 2577419 oraz powołane tam bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego, a także wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 30 grudnia 2015 r., III AUa 472/15 – Legalis nr 1398967).

Reasumując należy stwierdzić, iż zarzuty przedstawione w apelacji, które odnoszą się do zawartego w pkt I zaskarżonego wyroku rozstrzygnięcia co do istoty sprawy, nie mogły być uznane za trafne. Sąd Okręgowy prawidłowo przyjął bowiem, że w sytuacji apelanta na dzień wydania przez organ rentowy zaskarżonych decyzji nie zachodził szczególnie uzasadniony przypadek związany z sytuacją zdrowotną lub rodzinną uzasadniający umorzenie jego należności wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaconych wcześniej świadczeń z tego funduszu.

Zaskarżony wyrok w pkt I odpowiada więc prawu, a apelacja w tej części jako bezzasadna podlegała, na podstawie art. 385 k.p.c., oddaleniu, czemu Sąd Apelacyjny dał wyraz w pkt II sentencji wyroku.

Apelacja zasługiwała natomiast na uwzględnienie w części, w której zaskarżyła zawarte w pkt II wyroku Sądu Okręgowego rozstrzygnięcie o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu W. K. (1). W sprawach o umorzenie należności likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego, zdaniem Sądu Apelacyjnego, podobnie jak np. w sprawach o należności z tytułu składek i wysokość zadłużenia, stawkę wynagrodzenia adwokata ustala się na podstawie § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015 r., poz. 1800 ze zm.) albo § 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz.U. 2019 r., poz. 18). Oznacza to, że wysokość stawek minimalnych opłat za czynności adwokackie albo kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu ustala się z uwzględnieniem wartości przedmiotu sprawy. Sąd I instancji w uzasadnieniu rozstrzygnięcia o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu podniósł, iż żadna ze stron nie określiła wartości przedmiotu sporu (zaskarżenia). Zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie było to przeszkodą do ustalenia należnych pełnomocnikowi wnioskodawcy ustanowionemu z urzędu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu według wartości przedmiotu sprawy. Stosownie bowiem do art. 19 § 1 k.p.c., który w sprawie niniejszej ma odpowiednie zastosowanie, w sprawach o roszczenia pieniężne, zgłoszone choćby w zamian innego przedmiotu, podana kwota pieniężna stanowi wartość przedmiotu sporu. W obu zaskarżonych decyzjach został określony stan zadłużenia wnioskodawcy wobec likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego (w decyzji z dnia 6 sierpnia 2019 r. – 4 000 zł, natomiast w decyzji z dnia 23 kwietnia 2020 r. – 3 857,60 zł). Wskazane w tych decyzjach kwoty stanowiły więc wartość przedmiotu sprawy wszczętej na skutek wniesienia każdego z odwołań. Wysokość kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej W. K. (1) z urzędu w postępowaniu przed Sądem I instancji należało więc ustalić według wartości przedmiotu sprawy wskazanej w każdej z zaskarżonych decyzji. Mając to wszystko na uwadze, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w związku z § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015 r., poz. 1800 ze zm.) i wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19 (Dz.U. 2020 r., poz. 769), zmienił zaskarżony wyrok w pkt II w ten sposób, że przyznane tam koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu podwyższył do kwoty 1 800 zł. Wysokość tych kosztów została ustalona z uwzględnieniem, że sprawy z odwołań od obu wskazanych na wstępie decyzji zostały połączone do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy W. K. (1) z urzędu w instancji odwoławczej Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie § 10 ust. 1 pkt 2 w związku z § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015 r., poz. 1800 ze zm.) oraz § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz.U. 2019 r., poz. 18) w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19 (Dz.U. 2020 r., poz. 769).